

Ecologische beoordeling brug Stroomkanaal te Lemmer

Concept

A&W-rapport 1802

in opdracht van

WITPAARD

Ecologische beoordeling brug Stroomkanaal te Lemmer Concept

A&W-rapport 1802

M.S.E. Greve

Foto Voorplaat

Stroomkanaal Woudagemaal, foto A&W

M.S.E. Greve 2012

Ecologische beoordeling brug Stroomkanaal te Lemmer, Concept. A&W-rapport 1802
Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden

Opdrachtgever**Witpaard**

Govert Flinckstraat 31
8021 ET Zwolle
Telefoon 038-4216800

Uitvoerder**Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv**

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
Fax 0511 47 27 40
info@altwym.nl
www.altwym.nl

Projectnummer
1960

Projectleider
P. Biezenaar

Status
Concept

Autorisatie
Goedgekeurd

Paraaf
R. Strijkstra

Datum
5 juli 2012

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Situatieschets en plannen	3
	2.1 Situatie	3
	2.2 Plannen	3
3	Beschermde natuurwaarden	4
	3.1 Beschermde gebieden	4
	3.2 Beschermde soorten	5
	3.3 Overzicht relevante natuurwaarden	7
4	Effectbepaling en beoordeling	9
	4.1 Beschermde gebieden	9
	4.2 Beschermde soorten	10
5	Conclusies	13
	5.1 Conclusies ten aanzien van beschermde gebieden	13
	5.2 Conclusies ten aanzien beschermde soorten	13
	5.3 Aanbeveling	13
6	Bronnen	14
	<i>Bijlage 1 Relevante wet- en regelgeving</i>	<i>15</i>

1 Inleiding

Aanleiding

In het kader van het Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer 2012 van de Provinsje Fryslân wordt de beweegbare brug over het Stroomkanaal in de N359 in Lemmer vervangen. Redenen hiervoor zijn de matige kwaliteit van de brug en de verkeersveiligheid doordat de rijbaan over de brug te smal is voor het type weg. Het stedenbouwkundig adviesbureau Witpaard heeft van de gemeente Lemsterland opdracht gekregen een ontwerp te maken van een nieuwe brug. Op dit moment bevindt het project zich in de voorbereidingsfase. In dit kader is ecologisch onderzoek gewenst om te bepalen hoe de plannen zich verhouden tot de ecologische wet- en regelgeving. Witpaard heeft Altenburg & Wymenga opdracht gegeven dit onderzoek uit te voeren.

Doel

Het onderzoek dat aan deze rapportage ten grondslag ligt, is een ecologische quickscan. Bij een quickscan worden de (potentieel) aanwezige wettelijk beschermde natuurwaarden in en nabij het plangebied in kaart gebracht. Vervolgens wordt bepaald of de betreffende natuurwaarden negatieve effecten ondervinden van de voorgenomen herinrichting en wordt dit beoordeeld in het kader van de vigerende ecologische wet- en regelgeving. Dit betreft de Natuurbeschermingswet, de Nota Ruimte (Ecologische Hoofdstructuur) en de Flora- en Faunawet. Voor meer informatie over de ecologische wet- en regelgeving wordt verwezen naar bijlage 1. Indien van toepassing worden aanbevelingen gedaan voor mitigatie en eventueel noodzakelijk aanvullend onderzoek.

Inhoud van het rapport

Het rapport is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken.

- Situatieschets en herinrichtingsplan: in dit hoofdstuk wordt het onderzoeksgebied afgebakend en beschreven. Tevens wordt een beschrijving gegeven van de plannen, met aandacht voor aspecten als aanleg en toekomstig gebruik (hoofdstuk 2).
- Beschermde natuurwaarden: in dit hoofdstuk worden de beschermde natuurwaarden in en nabij het onderzoeksgebied beschreven en wordt bepaald welke daarvan relevant zijn voor onderhavige beoordeling (hoofdstuk 3).
- Effectbepaling en beoordeling: hier wordt bepaald wat het effect is van de uitvoering van de plannen op de relevante natuurwaarden en wordt een beoordeling gegeven in het kader van de natuurwetgeving (hoofdstuk 4).
- Conclusies: In dit hoofdstuk wordt de beoordeling in het kader van de natuurwetgeving kort samengevat en wordt vermeld welke consequenties daaraan verbonden zijn (hoofdstuk 5).

Aanpak

Voor hoofdstuk 2 is uitgegaan van de informatie die verstrekt is door de opdrachtgever. Het hoofdstuk over de beschermde natuurwaarden (hoofdstuk 3) is gebaseerd op een literatuurstudie. Hiertoe zijn recente bronnen geraadpleegd over de aanwezigheid van beschermde gebieden en soorten in en nabij het plangebied (verspreidingsatlassen, overzichtswerken, onderzoeksrapporten en websites). Ook is gebruik gemaakt van de Ecologische basiskaart gemeente Lemsterland (Biezenaar & Miedema 2010). In 2008 zijn in de directe omgeving van het plangebied twee andere ecologische onderzoeken uitgevoerd in verband met de aanleg van straatverlichting aan de Gemaalweg te Lemmer (De Vries 2008a) en de realisatie van een bezoekerscentrum nabij het Ir. Woudagemaal (De Vries 2008b). Naar aanleiding van de resultaten uit De Vries 2008a is aanvullend vleermuisonderzoek uitgevoerd (Schut 2008), waarvan de resultaten in onderhavig onderzoek zijn meegenomen. De

hoofdstukken 4 en 5 zijn vervolgens uitgewerkt aan de hand van de informatie in de hoofdstukken 2 en 3.

Altenburg & Wymenga bv presenteert in dit rapport de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

2 Situatieschets en plannen

2.1 Situatie

Het plangebied bevindt zich aan de westzijde van Lemmer en betreft de brug over het Stroomkanaal en daarmee een deel van de provinciale wet N359 (Plattedijk) en de directe omgeving daarvan. Aan weerszijde van de weg over de brug ligt een fietspad. De brug betreft een handbediende grote ophaalbrug die 4 tot 6 keer per jaar wordt geopend voor de scheepvaart. In het Stroomkanaal, ten noorden van de brug, is een aanlegplaats van boten. Aan de westzijde van het kanaal ligt de Gemaalweg die loopt tot het Ir. Woudagemaal. Aan deze zijde van het kanaal staat een bomenrij bestaande uit Abelen. De oevers van het Stroomkanaal bevatten een smalle rietkraag.

2.2 Plannen

Het herinrichtingsplan bestaat uit de realisatie van een nieuwe brug op de locatie van de huidige brug over het Stroomkanaal. Hiertoe wordt in eerste instantie een tijdelijke brug aangelegd aan de zuidkant van de huidige brug zodat het verkeer kan blijven doorstromen. De huidige brug wordt vervolgens afgebroken, waarna de nieuwe brug wordt gerealiseerd op de locatie van de huidige brug. Hoe de tijdelijke en definitieve brug wordt vormgegeven, is nog niet bepaald. Aan de westoever, ten zuiden van de nieuwe brug, wordt uiteindelijk een loskade gerealiseerd. Voor de realisatie van de tijdelijke brug en de loskade worden enkele bomen langs de Gemaalweg gekapt. Daarnaast vinden voor de gehele herinrichting werkzaamheden plaats aan de oever van het Stroomkanaal.

3 Beschermde natuurwaarden

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de wettelijk beschermde natuurwaarden die (mogelijk) aanwezig zijn in het plangebied en de omgeving daarvan. Tevens wordt van deze natuurwaarden bepaald of zij beïnvloed kunnen worden door de beoogde ingreep en daardoor relevant zijn voor onderhavige ecologische beoordeling.

3.1 Beschermde gebieden

3.1.1 Natura 2000-gebieden

Het plangebied maakt geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is het 'IJsselmeer' dat op ongeveer 1 km ten zuiden van het plangebied ligt. Het Beschermde Natuurmonument Friese IJsselmeerkust vormt een deel van dit Natura 2000-gebied.

Het Natura 2000-gebied 'IJsselmeer' is aangewezen voor verscheidene habitattypen en soorten, waarvoor in het ontwerpbesluit instandhoudingsdoelen zijn opgesteld. Deze doelen hebben onder andere betrekking op drie habitattypen (vegetatietypen), de habitatrichtlijnsoorten Rivierdonderpad, Meervleermuis, Noordse woelmuis en Groenknolorchis en een aantal vogelsoorten.

Omdat de Natuurbeschermingswet 1998 bepaalt, dat alle projecten en handelingen moeten worden getoetst of zij negatieve effecten kunnen hebben op Natura 2000-gebieden, is in hoofdstuk 4 de zogenaamde 'Voortoets' uitgevoerd (zie ook bijlage 1, §1.1). Hierin is bepaald welke natuurwaarden relevant zijn voor deze 'Voortoets'.

3.1.2 Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied maakt geen deel uit van de (Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur (P)EHS). Het meest nabij gelegen (P)EHS-gebied betreft het IJsselmeer op ongeveer 400 m ten zuiden van het plangebied. Op ongeveer 800 m ten noorden van het plangebied ligt het (P)EHS-gebied Groote Brekken. Deze (P)EHS-gebieden zijn met elkaar verbonden middels het Prinses Margrietkanaal en het Stroomkanaal.

Gezien de relatief grote afstand en het gebruik van het tussenliggende gebied, ligt de PEHS buiten de invloedssfeer van de plannen en is de regelgeving omtrent de PEHS niet relevant voor onderhavige beoordeling.

3.1.3 Overige gebiedsbescherming

Behalve de hierboven beschreven wet- en regelgeving kunnen gebieden ook via andere regelgeving zijn beschermd ten aanzien van natuurwaarden, bijvoorbeeld volgens verordeningen. Het plangebied en de directe omgeving ervan zijn niet beschermd door dergelijke overige vormen van gebiedsbescherming.

3.2 Beschermde soorten

Het plangebied bestaat uit de brug en de directe omgeving. Hierdoor vallen een deel van de N359 en het Stroomkanaal binnen het plangebied, alsmede een deel van de oevers en de nabij gelegen opgaande begroeiing. Door het intensieve gebruik van het plangebied, zijn de aanwezige natuurwaarden beperkt. Hieronder is per soortgroep besproken welke wettelijk beschermde soorten in de omgeving van het plangebied voorkomen en welke daarvan mogelijk van het plangebied gebruikmaken en/of door de herinrichting mogelijk worden beïnvloed.

3.2.1 Planten

Het plangebied bestaat uit verharding, oppervlaktewater en gemaaide bermen. De oeverbeplanting langs het Stroomkanaal bestaat voornamelijk uit Riet. Door het voedselrijke karakter en het intensieve gebruik, worden hier geen wettelijke beschermde plantensoorten verwacht.

3.2.2 Ongewervelde diersoorten

De wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten die in Nederland voorkomen, zoals bepaalde soorten dagvlinders, libellen en waterorganismen, stellen zeer specifieke eisen aan hun leefgebied, die vaak alleen te vinden zijn in natuurgebieden. Gezien het ontbreken van dergelijke ecologische randvoorwaarden in het plangebied en de geraadpleegde verspreidingsgegevens, worden in het plangebied geen wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten verwacht (De Bruyne 2004, Kalkman 2004, Peeters *et al.* 2004, Timmermans *et al.* 2004, Bos *et al.* 2006, EIS *et al.* 2007, Bouwman *et al.* 2008).

3.2.3 Vissen

In de omgeving van het plangebied komen enkele wettelijk beschermde vissoorten voor, zoals de zwaar beschermde Bittervoorn en Grote modderkruiper en de middelzwaar beschermde Rivierdonderpad en Kleine modderkruiper (Biezenaar & Miedema 2010, Van Delft *et al.* 2011). Het kanaal is ongeschikt als leefgebied van Grote modderkruiper. Het is tevens niet waarschijnlijk dat Bittervoorn in de directe omgeving van het de brug voorkomt, omdat hier geen sprake is van een geschikt voortplantingsbiotoop. Dat hangt samen met het ontbreken een ontwikkelde onderwatervegetatie en grote zoetwatermosselen waarvan Bittervoorn in verband met de voortplanting afhankelijk is. Het is echter wel mogelijk dat het kanaal leefgebied vormt van Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad.

3.2.4 Amfibieën

Uit verspreidingsgegevens van amfibieën blijkt dat in de omgeving van het plangebied alleen waarnemingen bekend zijn van enkele licht beschermde soorten, zoals Kleine watersalamander, Bruine kikker en Gewone pad (Biezenaar & Miedema 2010, Van Delft *et al.* 2011). Deze soorten komen mogelijk voor in de rietzones langs het Stroomkanaal.

Zwaarder beschermde amfibieënsoorten (zoals Heikikker en Rugstreeppad) komen lokaal voor in de gemeente Lemsterland (Biezenaar & Miedema 2010), maar worden door het ontbreken van geschikt leefgebied niet in het plangebied verwacht.

3.2.5 Reptielen

Uit verspreidingsgegevens van reptielen blijkt dat in de omgeving van het plangebied geen reptielen voorkomen (Biezenaar & Miedema 2010, Van Delft *et al.* 2011). Bovendien vormt het plangebied geen geschikt leefgebied voor reptielen. Om deze redenen wordt deze soortgroep ook niet in het plangebied verwacht.

3.2.6 Vogels

Het plangebied ligt binnen het stedelijk gebied van Lemmer. Hierdoor is het ongeschikt voor veel vogelsoorten. De rietkraag en de Abelen langs het kanaal kunnen broedgelegenheid bieden aan soorten als Rietzanger, Kleine karekiet, Rietgors, Houtduif, Zwarte kraai en Zanglijster. Ten oosten van het Ir. Woudagemaal, aan de overzijde van het kanaal, is een broedkolonie van Blauwe reiger.

3.2.7 Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn zwaar beschermd door de Flora- en faunawet en zijn vermeld in tabel 3 en in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Voor deze soorten geldt sinds 26 augustus 2009, dat een ontheffing op basis van het wettelijke belang 'Ruimtelijke ontwikkeling' niet meer wordt verleend. Bij mogelijke conflicten met de Flora- en faunawet moeten daarom zoveel mogelijk maatregelen worden getroffen om negatieve effecten tegen te gaan. Om deze redenen wordt aan vleermuizen deze aparte paragraaf besteed, de overige zoogdiersoorten komen in de volgende paragraaf aan bod.

Vleermuissoorten die in de ruime omgeving van het plangebied (kunnen) voorkomen, zijn Meervleermuis, Baardvleermuis, Laatvlieger, Watervleermuis, Rosse vleermuis, Ruige dwergvleermuis en Gewone dwergvleermuis (Biezenaar & Miedema 2010, zoogdieratlas.nl).

Voor vleermuizen zijn drie onderdelen van het leefgebied te onderscheiden die van belang zijn voor de functionaliteit van het leefgebied. Deze zijn verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegrouetes. Hieronder worden deze drie elementen besproken.

Verblijfplaatsen

In de zomerperiode hebben vleermuizen in Nederland hun verblijfplaatsen voornamelijk in gebouwen en bomen. Tijdens de winter verblijven zij onder andere in gebouwen, bomen, bunkers en kelders. De af te breken brug is ongeschikt als verblijfplaats van vleermuizen. Tevens bevatten de mogelijk te kappen bomen geen holten die geschikt zijn als verblijfplaats van vleermuizen. Om deze redenen worden geen verblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied verwacht.

Foerageergebied

In 2005 zijn nabij het plangebied foeragerende exemplaren waargenomen van Meervleermuis, Watervleermuis en Gewone dwergvleermuis (Kuijper *et al.* 2006). Het is niet uit te sluiten dat het plangebied onderdeel uitmaakt van het foerageergebied van de andere bovengenoemde soorten.

Vliegrouetes

Bij verplaatsingen tussen verblijfplaatsen en foerageergebied maken vleermuizen, om zich te oriënteren, meestal gebruik van vaste vliegrouetes langs lijnvormige structuren, zoals lanen, boomsingels, (oevers van) watergangen en straatpatronen. Uit het onderzoek in 2007 bleek dat

het Stroomkanaal onderdeel vormt van de vliegroute van Meervleermuis (Schut 2008). Daarnaast is het mogelijk dat het kanaal en de parallel gelegen bomerij dienst doen als vliegroute van andere vleermuissoorten, zoals Watervleermuis, Rosse vleermuis, Laativlieger en Gewone dwergvleermuis.

3.2.8 Overige zoogdiersoorten

De stedelijke ligging van het plangebied en de aanwezigheid van de rietkragen langs het stroomkanaal maken het plangebied geschikt voor licht beschermde soorten als Mol, Rosse woelmuis, Veldmuis, Woelrat en Vos (De Vries 2008b, zoogdieratlas.nl).

In de omgeving zijn de zwaar beschermde Das en de middelzwaar beschermde Steenmarter aangetroffen (Wymenga *et al.* 2006, Biezenaar & Miedema 2010, waarneming.nl). Door de stedelijke ligging en bijbehorende storingsbronnen is het plangebied ongeschikt voor Das. De Steenmarter heeft zijn verspreidingsgebied de afgelopen tientallen jaren flink uitgebreid en schuwt daarbij de menselijke omgeving niet. Het is mogelijk dat het plangebied deel uitmaakt van (een klein deel van) het foerageergebied van Steenmarter. Dit betreft met name de rietzones langs het Stroomkanaal.

Er worden geen andere middelzwaar- of zwaar beschermde zoogdiersoorten in en nabij het plangebied verwacht.

3.3 Overzicht relevante natuurwaarden

Op basis van dit hoofdstuk is in tabel 1 op een rij gezet welke wettelijk beschermde natuurwaarden in de (ruime) omgeving van het plangebied en/of (mogelijk) in het plangebied voorkomen. Daarnaast is aangegeven of de betreffende natuurwaarden kunnen worden beïnvloed door de uitvoering van de beoogde herinrichting en daardoor relevant zijn voor het vervolg van de onderhavige beoordeling. Voor deze natuurwaarden (gebieden en soorten) wordt in het volgende hoofdstuk bepaald welke effecten zij (kunnen) ondervinden en wordt beoordeeld hoe dit zich verhoudt tot de ecologische wet- en regelgeving. De overige natuurwaarden komen (naar verwachting) niet voor in het plangebied en/of ondervinden geen negatieve invloed van de beoogde ingreep. Op deze natuurwaarden wordt in deze rapportage niet meer teruggekomen.

Tabel 1. Overzicht van wettelijk beschermde natuurwaarden in en rond het plangebied. Van de natuurwaarden wordt aangegeven of zij aanwezig zijn in de (ruime) omgeving en/of in het plangebied, de status volgens de Rode Lijst, de relevante wet- en regelgeving en of de betreffende natuurwaarde relevant is voor onderhavige beoordeling. Aanwezigheid: + = aanwezig, - = afwezig, (+) = mogelijk aanwezig, maar niet vastgesteld, w = waarschijnlijk aanwezig, (f) = mogelijk foeragerend, (v) = mogelijke vliegroute. Categorieën van de Rode Lijst: gevoelig (GE), kwetsbaar (KW), bedreigd (BE) en ernstig bedreigd (EB), +/- = afhankelijk van de soort. Beschermingsregime: Nb-wet = Natuurbeschermingswet 1998, Ffw = Flora- en faunawet, waarbij 1 = licht beschermd, 2 = middelzwaar beschermd en 3= zwaar beschermd.

Natuurwaarde	Afstand tot plangebied			Beschermingsregime	Relevant voor onderhavige beoordeling
Beschermde gebieden					
Natura 2000-gebieden (§3.1.1)	1 km			Nb-wet	Ja
(P)EHS	400m/800m			Nota Ruimte	Nee
Overige gebiedsbescherming	-			Streekplan	Nee
	Aanwezig in omgeving	Aanwezig in plangebied	Rode Lijst-status		
Beschermde soorten					
Planten (§3.2.1)	(+)	-	+/-	Ffw 1-2	Nee
Ongewervelde diersoorten (§3.2.2)	-	-	nvt	Ffw 1-3	Nee
Kleine modderkruiper	+	(+)	-	Ffw 2	Ja
Rivierdonderpad	+	(+)	-	Ffw 2	Ja
Grote modderkruiper	+	-	KW	Ffw 3	Nee
Bittervoorn	+	-	KW	Ffw 3	Nee
Licht beschermde amfibieënsoorten (§3.2.4)	+	+	-	Ffw 1	Ja
Rugstreepad	+	-	-	Ffw 3	Nee
Heikikker	+	-	KW	Ffw 3	Nee
Reptielen	+	-	+/-	Ffw 2-3	Nee
Inheemse broedvogels	+	+	+/-	Ffw	Ja
Vleermuizen	+	+	+/-	Ffw 3	Ja
Licht beschermde zoogdiersoorten (§3.2.8)	+	+	+/-	Ffw 1	Ja
Steenmarter	+	(f)	-	Ffw 2	Ja
Das	+	-	-	Ffw 2	Nee

4 Effectbepaling en beoordeling

Op basis van het overzicht van de beschermde natuurwaarden (hoofdstuk 3), worden in dit hoofdstuk de wettelijk beschermde gebieden en soorten besproken die mogelijk negatieve effecten ondervinden. Wettelijk beschermde natuurwaarden die in dit hoofdstuk niet worden genoemd, komen hoogstwaarschijnlijk niet voor in het plangebied en/of ondervinden geen negatieve effecten van de beoogde ingrepen.

Het inrichtingsplan omvat de realisatie van een nieuwe brug over het Stroomkanaal. Hiertoe wordt een tijdelijke brug gerealiseerd en de bestaande brug afgebroken, alvorens de nieuwe brug wordt aangelegd. Hiertoe vinden werkzaamheden plaats aan de oevers van het Stroomkanaal en worden mogelijk enkele bomen aan de Gemaalweg gekapt. Dit kan leiden tot verlies van biotoop van wettelijk beschermde soorten. Daarnaast kunnen de werkzaamheden voor de herinrichting leiden tot een (tijdelijk) verlies van kwaliteit van het beschikbare biotoop voor soorten met een beschermde status. Factoren die daarbij onder andere een rol kunnen spelen, zijn:

- Aantasting of verlies van leefgebied
- Verstoring tijdens de aanleg
- Verstoring door het nieuwe gebruik

4.1 Beschermde gebieden

4.1.1 Natura 2000-gebieden: Voortoets

De eerste stap om te bepalen hoe een plan zich verhoudt tot de Natuurbeschermingswet is de Voortoets (zie bijlage 1, paragraaf 1.1). Hierin wordt bepaald of er een kans is op een (significant) negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van de beoogde ingreep.

Het plangebied ligt op enige afstand van het Natura 2000-gebied 'IJsselmeer'. De aangewezen habitattypen en de meeste aangewezen soorten van het Natura 2000-gebied zijn gebonden aan de biotopen binnen de begrenzingen van dit gebied. Gezien de relatief grote afstand tot het plangebied, het gebruik van het tussenliggende gebied en de aard en omvang van de beoogde plannen, is het uitgesloten dat door de beoogde herinrichting negatieve effecten optreden op de aangewezen natuurwaarden die alleen binnen het Natura 2000-gebied 'IJsselmeer' aanwezig zijn.

De aangewezen Meervleermuis heeft een verblijfplaats in het Ir. Woudagemaal en gebruikt het Stroomkanaal als vliegroute om van en naar het merengebied ten noorden van de brug te vliegen. Deze vliegroute vormt daarmee onderdeel van de functionele leefomgeving van Meervleermuizen die deels boven het IJsselmeer vliegen. Om deze reden valt deze vliegroute onder de bescherming van de Natuurbeschermingswet, dit wordt de 'externe werking' van de Natuurbeschermingswet genoemd.

Wanneer de werkzaamheden leiden tot verstoring van deze vliegroute, is dit in conflict met de Natuurbeschermingswet. Er zijn verschillende mogelijkheden om verstoring van deze vliegroute van Meervleermuizen te voorkomen:

- Bij de uitvoering van de geplande werkzaamheden wordt geen extra kunstlicht geplaatst. Omdat Meervleermuizen erg gevoelig zijn voor verstoring (zie Kuiper *et al.* 2006), dient lichtverstoring te worden voorkomen.
- Zorg dragen dat het Stroomkanaal niet wordt onderbroken of geblokkeerd. Het is van belang dat Meervleermuizen ten alle tijde een open doorgang ter beschikking hebben.

Indien aan deze voorwaarden wordt voldaan, veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van vliegroute van Meervleermuis. Indien niet mogelijk is om aan deze voorwaarden te voldoen, dient een Passende Beoordeling plaats te vinden om te bepalen of de functie van vliegroute van Meervleermuis door de beoogde herinrichting wordt geschaad en of dit een (significant) negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelstelling van deze soort.

Vanwege bovenstaande redenen is de conclusie van de Voortoets dat de beoogde herinrichting geen (significant) negatieve effecten veroorzaakt ten aanzien van Natura 2000-gebieden en dat geen nader onderzoek in de vorm van een Passende Beoordeling nodig is, indien ten aanzien van Meervleermuis wordt voldaan aan de bovengenoemde voorwaarden.

4.1.2 Ecologische Hoofdstructuur

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflict met de regelgeving ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur.

4.1.3 Overige gebiedsbescherming

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflict met de regelgeving van overige vormen van gebiedsbescherming. .

4.2 Beschermde soorten

4.2.1 Licht beschermde amfibieën- en zoogdiersoorten

Onder invloed van de ingrepen wordt een deel van het plangebied (tijdelijk) minder geschikt voor de (mogelijk) in het gebied aanwezige licht beschermde amfibieën en zoogdieren. In de omgeving is echter ruim voldoende alternatief leefgebied aanwezig. Na de herinrichting vormt het plangebied voor de meeste van deze soorten weer geschikt leefgebied. Voor licht beschermde soorten geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstellingsregeling van enkele verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Om deze redenen veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien licht beschermde amfibieën- en zoogdiersoorten.

4.2.2 Vissen

Het is mogelijk dat de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad binnen of in de directe omgeving van het plangebied voorkomen. Deze soorten en hun leefgebieden zullen door de beoogde werkzaamheden worden verstoord. Er kan zonder ontheffing aan de oevers het Stroomkanaal worden gewerkt, mits bij de uitvoering van de werkzaamheden een door EL&I goedgekeurde en relevante gedragscode wordt gebruikt, bijvoorbeeld de Gedragscode van de Waterschappen. Wanneer zonder toepassing van een dergelijke gedragscode wordt gewerkt, dient vooraf aan de uitvoering een ontheffing te zijn verleend volgens artikel 75C Flora- en faunawet.

4.2.3 Vogels

Broedvogels algemeen

Bij werkzaamheden moet volgens de Flora- en faunawet rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is dat verstoord kan worden. Verstoring van broedgevallen is niet toegestaan vanuit de Flora- en faunawet en hiervoor wordt in principe ook geen ontheffing verleend.

Er zijn verschillende mogelijkheden om overtreding van de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels te voorkomen. Werkzaamheden buiten het broedseizoen uitvoeren is een afdoende optie. Een alternatief is om versturende werkzaamheden voor aanvang van het broedseizoen te beginnen, zodat broedpogingen in het werkgebied achterwege blijven. Mochten er toch vogels tot broeden komen en worden verstoord door de werkzaamheden, dan ontstaat een conflict met de Flora- en faunawet en moeten de werkzaamheden worden gestaakt tot na de broedperiode.

Jaarrond beschermde nestplaatsen

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet. Maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten, die indicatief is en niet uitputtend. Op deze lijst staat onder andere de Roek. Van deze soort is een kolonie aanwezig in de bebouwde kom van Lemmer (Biezenaar & Miedema 2010). Door de relatief grote afstand tot deze kolonie, het gebruik van tussenliggend gebied en de relatief kleine omvang van de ingreep veroorzaakt de herinrichting geen effect op de functionele leefomgeving van de Roek. Andere vogelsoorten op deze lijst zijn bijvoorbeeld Sperwer, Buizerd, Boomvalk. Door de aanwezige verstoringsbronnen en het ontbreken van belangrijke randvoorwaarden worden deze soorten niet binnen het plangebied verwacht. Om deze redenen veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van jaarrond beschermde vogelsoorten.

4.2.4 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

In het plangebied worden geen verblijfplaatsen van vleermuizen verwacht. Om deze reden veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen.

Foerageergebied

Het plangebied maakt deel uit van het foerageergebied van vleermuizen. De beoogde herinrichting zal geen grote wijzigingen veroorzaken in de huidige kwaliteit van dit deel van het foerageergebied. Bovendien is in de directe omgeving in ruim voldoende kwalitatief vergelijkbaar foerageergebied beschikbaar. Om deze redenen kan worden geconcludeerd dat de beoogde herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet veroorzaakt ten aanzien van foerageergebied van vleermuizen.

Vliegroutes

Meervleermuis en Watervleermuis

Het is bekend dat het Stroomkanaal een vliegroute vormt voor de Meervleermuis en mogelijk een vliegroute van Watervleermuis. Wanneer de werkzaamheden leiden tot verstoring van deze vliegroute, is dit in conflict met de Flora- en faunawet. Een conflict met de Flora- en faunawet kan worden voorkomen door aan de voorwaarden te voldoen zoals deze zijn opgenomen in paragraaf 4.2.1.

Overige vleermuissoorten

De bomenrij langs de Gemaalweg is geschikt als onderdeel van een vliegroute van enkele individuen van soorten als Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Ruige dwergvleermuis. In het kader van de herinrichting worden mogelijk enkele bomen verwijderd. De lijnvormige structuur blijft verder intact. In de omgeving van het plangebied zijn voldoende alternatieve structuren aanwezig die als vliegroute kunnen fungeren. Om deze redenen mag worden aangenomen, dat de functionaliteit van in de omgeving aanwezige verblijfplaatsen van overige vleermuissoorten ten aanzien van vliegroutes blijft gewaarborgd. De herinrichting veroorzaakt daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vliegroutes van overige vleermuissoorten.

4.2.5 Steenmarter

Het is mogelijk dat het plangebied onderdeel uitmaakt van het foerageergebied van de middelzwaar beschermde Steenmarter. Door de herinrichting gaat (tijdelijk) een deel van dit foerageergebied verloren. In de omgeving van het plangebied is ruim voldoende alternatief foerageergebied aanwezig, waar de dieren tevens minder kans hebben te worden overreden. Om deze reden veroorzaakt de herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van Steenmarter.

5 Conclusies

In dit hoofdstuk zijn de conclusies ten aanzien van relevante beschermde gebieden en soorten uit het vorige hoofdstuk nog eens op een rij gezet en is aangegeven hoe de beoogde herinrichting van de brug over het Stroomkanaal zich verhoudt tot de vigerende ecologische wet- en regelgeving.

5.1 Conclusies ten aanzien van beschermde gebieden

Natura 2000

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de in de omgeving van het plangebied gelegen Natura 2000-gebieden, mits wordt voldaan aan de voorwaarden ten aanzien van Meervleermuis zoals deze zijn gesteld in § 4.2.1.

Overige gebiedsbescherming

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflicten met de ecologische wet- en regelgeving regels omtrent de EHS en overige vormen van gebiedsbescherming.

5.2 Conclusies ten aanzien beschermde soorten

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van overige beschermde soorten, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- ten aanzien van Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad wordt gewerkt volgens een door het ministerie van EL&I goedgekeurde gedragscode, of er wordt een ontheffing aangevraagd van de Flora- en faunawet
- broedende vogels en hun nesten worden niet verstoord
- lichtverstoring van vleermuizen wordt voorkomen
- ten aanzien van vleermuizen wordt het Stroomkanaal niet onderbroken of geblokkeerd.

In hoofdstuk 4 is uitgelegd hoe aan deze voorwaarden kan worden voldaan.

5.3 Aanbeveling

Door de nieuwe brug te voorzien van een doorlopende oever, kunnen grondgebonden soorten als kleine zoogdieren de brug passeren.

6 Bronnen

- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhof, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea. Papilionoidea. Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey Nederland.
- Bruyne, R. de 2004. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys 1830, gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Delft, J. van, A. de Bruin & P. Frigge 2011. Waarnemingenoverzicht 2010. RAVON 42, jaargang 13 nummer 4; 105-119. RAVON, Nijmegen.
- EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2007. Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen. EIS-Nederland, Leiden / De Vlinderstichting, Wageningen / Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Assen.
- Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Kuijper, D., J. Schut, A.-J. Haarsma, J. Ouwehand, H. Limpens & D. van Dullemen (red.) 2006. Meervleermuizen in Fryslân: kennisontwikkeling voor soortbescherming. A&W-rapport 748. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit, H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata. – Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Provincie Fryslân, 2006. Streekplan Fryslân 2007, om de kwaliteit van de route. Provinciale Staten, Leeuwarden.
- Schut, J. 2008. Rapportage aanvullend vleermuisonderzoek Woudagemaal. A&W-notitie 1224woudavleer.08/JS1. Altenburg & Wymenga bv, Feanwâlden.
- Vries, E.W. de 2008a. Ecologische beoordeling van bouw bezoekerscentrum bij Woudagemaal te Lemmer. A&W-rapport 1091. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.
- Vries, E.W. de. 2008b. Ecologische beoordeling van straatverlichting langs Gemaalweg te Lemmer. A&W-rapport 1099. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.
- Wymenga, E., A. Brenninkmeijer, L. Heikoop, J. Schut (red) 2006. Speciale Beschermingszones en beschermde soorten in Fryslân. A&W-rapport 486. Altenburg & Wymenga bv, Feanwâlden.

Geraadpleegde websites

- www.fryslan.nl
www.zoogdieratlas.nl
www.waarneming.nl

Bijlage 1 Relevante wet- en regelgeving

Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. Deze is in dit hoofdstuk kort samengevat. Voor een precieze weergave van juridisch relevante teksten raadplege men de oorspronkelijke uitgaven van de wetteksten. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming (paragraaf 1) en soortbescherming (paragraaf 2).

1. GEBIEDSBESCHERMING

Gebiedsbescherming in Nederland is geregeld via de Natuurbeschermingswet (Natura 2000-gebieden en Beschermd Natuurmonumenten) en via regelgeving omtrent de Ecologische Hoofdstructuur en ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen).

1.1 Natuurbeschermingswet en Natura 2000

Natura 2000

Natura 2000 is een netwerk van beschermde gebieden in de Europese Unie, dat wordt opgebouwd ter behoud en herstel van biodiversiteit. De Nederlandse Natura 2000-gebieden vormen een essentiële schakel in de internationale vliegroute van vele soorten trekvogels. Een aantal natuurgebieden is van bijzonder internationaal belang, zoals de Waddenzee, de duinen en de laagveenmoerassen. Voor een aantal planten- en diersoorten, die meer of minder onder druk staan, zoals de Noordse woelmuis, de Grote vuurvlieder en de Groenknolorchis heeft Nederland ook een grote internationale verantwoordelijkheid. Met de Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 wordt voorkomen dat de natuur in Europa verder achteruitgaat. Om dit Natura 2000-netwerk in Nederland adequaat in stand te houden, te herstellen en te beschermen is het nodig om hieraan een wettelijk regime te verbinden: de Natuurbeschermingswet 1998.

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 in werking getreden. Daarmee verankerde Nederland de gebiedsbescherming van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving. De Natura 2000-gebieden die in het kader van deze richtlijnen zijn vastgesteld, worden ook wel Vogelrichtlijn- c.q. Habitatrichtlijngebieden of Speciale beschermingszones genoemd. Handelingen die deze gebieden schaden zijn verboden, tenzij de Provincie vergunning verleent. Habitatrichtlijngebieden zijn aangewezen vanwege bijzondere habitattypen en soorten. Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen ter bescherming van leefgebieden van bedreigde vogels en trekvogels. De soorten en habitattypen waarvoor een gebied is aangewezen, worden de 'kwalificerende waarden' genoemd.

De Natuurbeschermingswet 1998 schrijft voor dat er voor ieder Natura 2000-gebied een aanwijzingsbesluit moet worden opgesteld waarin heldere instandhoudingsdoelen zijn vastgelegd. Op dit moment is nog bij veel Natura 2000-gebieden sprake van een ontwerp-aanwijzingsbesluit. Op basis daarvan worden de komende jaren beheerplannen ontwikkeld. Daarin is vastgelegd hoe habitattypen en soorten in een Natura 2000-gebied beschermd worden en welke activiteiten in en om de Natura 2000-gebieden zijn toegestaan. Voor een aantal Natura 2000-gebieden is het beheerplan gereed en is het ontwerpbesluit omgezet in een aanwijzingsbesluit.

Beschermde Natuurmonumenten

Onder de huidige Natuurbeschermingswet is het onderscheid tussen Staatsnatuurmonumenten en Beschermde Natuurmonumenten vervallen. Beide vallen onder de noemer Beschermde Natuurmonumenten. Als Beschermde Natuurmonumenten binnen Natura 2000-gebieden liggen, worden de natuurwaarden en het natuurschoon waarvoor deze gebieden onder de oude wet zijn aangewezen, opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied. Het oude beschermingsregime treedt terug. Handelingen in of rondom Beschermde Natuurmonumenten die buiten de Natura 2000-gebieden liggen, zijn verboden als ze schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied, of als ze het Beschermde Natuurmonument ontsieren. Dit geldt echter niet als de minister van EL&I of de provincie een vergunning heeft verleend.

Externe werking

De kwaliteit van Natura 2000-gebieden is mede afhankelijk van de ruime omgeving. Als een activiteit die buiten een beschermd gebied plaats zal vinden, negatieve gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, moet deze beoordeeld worden. Locale en regionale overheden mogen in bestemmingsplannen geen ontwikkelingen mogelijk maken die in potentie een bedreiging voor Natura 2000-gebieden inhouden. Dit geldt voor nieuwe ontwikkelingen maar in beginsel ook voor bestaand gebruik.

Activiteiten op korte afstand van een Natura 2000-gebied kunnen kwalificerende soorten in het Natura 2000-gebied verstoren of verontrusten. Ook activiteiten op grotere afstand van een Natura 2000-gebied kunnen gevolgen hebben voor Natura 2000-gebieden, zoals hydrologische effecten (bijvoorbeeld als gevolg van grote grondwateronttrekkingen) en een toename van vliegverkeer. Verstoring treedt ook op wanneer kwalificerende soorten vanuit het Natura 2000-gebied gebruik maken van de omgeving en dat gebruik door ruimtelijke ontwikkelingen minder mogelijk wordt. Een dergelijke situatie kan zich voordoen bij een soort als de Wespandief, die binnen een straal van zeven kilometer rond zijn nest foerageergebieden bezoekt. Als een Natura 2000-gebied is aangewezen als broedgebied voor deze soort, zijn hiermee ook zijn foerageergebieden rond het Natura 2000-gebied beschermd. De bescherming van Natura 2000-gebieden is dus ook buiten de gebiedsgrenzen van kracht. Dit wordt aangeduid met de term externe werking.

Toetsing volgens de Natuurbeschermingswet

Als er nieuwe activiteiten in of nabij een Natura 2000-gebied plaatsvinden, moet oriënterend onderzoek uitwijzen of er een kans is dat deze significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden hebben. Deze oriëntatie is de Voortoets. Er zijn drie uitkomsten daarvan mogelijk (ministerie van EL&I 2005):

- 1 Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.
- 2 Er is wel een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Dit betekent dat een vergunning moet worden aangevraagd die vergezeld moet gaan van de zogenaamde Verslechterings- en verstoringstoets.
- 3 Er is een kans op een significant negatief effect. Dan moet een vergunningsprocedure worden gevolgd die vergezeld moet gaan van een Passende beoordeling. Hiervoor is onderzoek nodig op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake. Als op grond hiervan wederom blijkt dat niet valt uit te sluiten dat het plan significante gevolgen heeft voor het gebied, kan de provincie slechts een vergunning verlenen als voldaan wordt aan de zogenaamde 'ADC-criteria'. Dat wil zeggen dat er geen alternatieven (A) voor het plan zijn,

er een dwingende reden van groot openbaar belang (D) met het plan is gemoed en vóór de ingreep compensatie van natuurwaarden (C) is gerealiseerd.

In een korte natuurtoets of quickscan is meestal de Voortoets opgenomen in de teksten over gebiedsbescherming. Een Verslechtings- en verstoringstoets of een Passende beoordeling valt buiten de reikwijdte van een quickscan.

1.2 Overige vormen van gebiedsbescherming

De Ecologische hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor een netwerk van natuurgebieden door Nederland. De provincies zijn verantwoordelijk voor de invulling van de EHS in een provinciale EHS (PEHS). Waar de grenzen nog globaal zijn vastgesteld, moeten onomkeerbare ingrepen voorkomen worden. Na vaststelling van de exacte grenzen zijn ruimtelijke ingrepen binnen de EHS niet toegestaan, indien deze leiden tot aantasting van de wezenlijke waarden van het gebied. In uitzonderingsgevallen kan de provincie de natuurwaarden en functies van het EHS-gebied laten wijken voor andere functies van groot maatschappelijk belang. De initiatiefnemer dient deze belangen en mogelijke alternatieven uitgebreid te motiveren. Daarnaast dienen compenserende dan wel mitigerende maatregelen te worden uitgevoerd (ministerie van EL&I 2003).

Op provinciaal niveau kan regelgeving zijn ontwikkeld om in weidegebieden mogelijkheden te creëren voor een extra bescherming van foeragerende watervogels tijdens de winter en weidevogels. Zo kunnen gebieden zijn aangewezen als ganzenfoerageergebied en/of weidevogelgebied. De bescherming van de overige natuurgebieden is veelal geregeld in bestemmingsplannen die zijn opgesteld krachtens de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

2. SOORTBESCHERMING

2.1 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet is de bescherming geregeld van soorten die in die wet zijn genoemd. Deze soorten zijn ingedeeld in beschermingscategorieën (Besluit vrijstelling beschermde dieren en plantensoorten). Daarnaast geldt voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving de 'zorgplicht'. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een gewijzigde aanpak betreffende de beoordeling van ontheffingsaanvragen.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat iedereen dient te voorkomen dat zijn handelen nadelige gevolgen voor flora en fauna heeft. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden (artikel 2). De zorgplicht geldt altijd, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Bij overtreding zijn er overigens geen sancties.

Beschermde soorten

In de Flora- en faunawet heeft de overheid van nature in Nederland voorkomende planten- en diersoorten aangewezen die beschermd moeten worden. Ook de beschermde soorten onder de Europese richtlijnen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) zijn hierin opgenomen. De bescherming houdt in dat het verboden is om beschermde, inheemse planten te beschadigen (artikel 8). Het is ook verboden om beschermde, inheemse dieren te doden, verontrusten, dan wel hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (artikelen 9 tot en met 12).

Zorgvuldig handelen

'Zorgvuldig handelen' (artikelen 2b, 2c, 2d en 16c AMvB) gaat verder dan het voldoen aan de zorgplicht. Dit begrip is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd. Niet-zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een inspanning om te overzien wat de beoogde ingreep teweeg zal brengen. Een initiatiefnemer moet bijvoorbeeld altijd vooraf inventariseren welke beschermde, niet-vrijgestelde soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep is gepland. Ook moet hij in redelijkheid alles doen of laten om te voorkomen, of zoveel mogelijk te beperken, dat de artikelen 8-12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. De eerste stap daartoe is een goede planning, bijvoorbeeld om verstoring van dieren in de voortplantingstijd te voorkomen.

Beschermingsregimes

In 2005 is een aantal wijzigingen van Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) bij de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierdoor is het beschermingsregime van inheemse beschermde planten en dieren vastgelegd. Er zijn vier beschermingscategorieën, namelijk voor de soorten in tabel 1, 2 en 3 en de vogels. De indeling van de soorten is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van soorten in Nederland, waarbij ook de aangewezen onder de Habitatrichtlijn zijn ingepast. Het gaat om de volgende beschermingscategorieën en de beoordeling voor projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling:

- 1 Licht beschermde soorten van tabel 1. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling.
- 2 Middelzwaar beschermde soorten van tabel 2. Dit zijn soorten waarvoor bij ruimtelijke ontwikkeling vrijstelling mogelijk is, mits aantoonbaar wordt gewerkt conform een door EL&I goedgekeurde gedragscode.
- 3 Zwaar beschermde soorten van tabel 3. Bij verstoring daarvan kan een ontheffing nodig zijn.
- 4 Vogels.

Een ontheffing is een toestemming om in een bepaald geval af te kunnen wijken van een of meer verbodsbepalingen, zoals deze zijn vastgelegd in de artikelen 8 t/m 13 van de Flora- en faunawet.

1. Tabel 1: licht beschermde soorten

Deze tabel bevat licht beschermde, algemeen voorkomende planten- en diersoorten, zoals Zwanenbloem, Bruine kikker, Bosmuis, Bunzing en Egel. De wetgever gaat ervan uit dat verlening van vrijstelling voor deze soorten geen afbreuk doet aan hun huidige, gunstige staat van instandhouding. Bij ruimtelijke ontwikkeling hoeft voor de verstoring van deze soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Uiteraard geldt wél de zorgplicht (zie hiervoor).

2. Tabel 2: middelzwaar beschermde soorten

De tweede categorie betreft middelzwaar beschermde soorten. Hieronder is beschreven hoe met verstoring van deze soorten moet worden omgegaan bij gebruik van een gedragscode en zonder het gebruik daarvan.

Wanneer de beoogde werkzaamheden worden uitgevoerd volgens een gedragscode, hoeft voor de verstoring van soorten van tabel 2 geen ontheffing te worden aangevraagd. De gedragscode vermeldt hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfplaatsen kan worden voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt. De gedragscode die voor vrijstelling is vereist, moet goedgekeurd zijn door EL&I en van toepassing zijn op de beoogde activiteit. Op de site van EL&I zijn alle goedgekeurde

gedragscodes beschikbaar die door verscheidene brancheorganisaties zijn opgesteld. Er moet aantoonbaar volgens de gedragscode worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd moeten worden.

Als er geen gedragscode wordt gebruikt bij de uitvoering van de beoogde werkzaamheden, moet bij overtreding van de artikelen 8-12 een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan plaatsvindt, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort in relatie tot de omliggende populaties. Als dat inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden (omgevingscheck). Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied nodig is. De aanvraag wordt beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door uw activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 2. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan EL&I worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

3. *Tabel 3: zwaar beschermde soorten*

Dit betreft zwaar beschermde soorten. Deze tabel bevat de soorten die zijn vermeld in Bijlage 1 Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en de soorten die zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrictlijn. Wanneer ten aanzien van een of meer soorten uit Bijlage 1 of Bijlage IV verbodsbepalingen worden overtreden door een ruimtelijke ontwikkeling, kan een ontheffingsaanvraag nodig zijn, die wordt getoetst aan de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?
- Is er een wettelijk belang?
- Is er een andere bevredigende oplossing?
- Voor een ontheffing moet aan alle criteria zijn voldaan.

Voor de Bijlage 1-soorten van tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van de belangen die in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten zijn genoemd. Bij een ruimtelijke ingreep kan het om de volgende belangen gaan:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Voor de Bijlage IV-soorten van tabel 3 geldt dat er alleen vrijstelling mogelijk is op grond van de wettelijke belangen die in de Habitatrictlijn zijn genoemd. Deze zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.

Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 3. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan EL&I worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

4. Vogels

Tijdens werkzaamheden moet rekening worden gehouden met de broedperiode van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen, maar van veel vogelsoorten is bekend dat de broedperiode ligt tussen half maart en half juli. Het is voor de wet van belang of broedgevallen aanwezig zijn die door de werkzaamheden kunnen worden verstoord. De meeste soorten zijn elk broedseizoen in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens de broedperiode onder bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor versturende werkzaamheden buiten de broedperiode is dus geen ontheffing nodig. Er is evenmin ontheffing nodig voor het nemen van maatregelen vooraf aan de broedperiode, die de vestiging van vogels voorkomen. Ontstaan er binnen of nabij het plangebied toch nesten die kunnen worden verstoord, dan dienen de werkzaamheden te worden gestaakt tot na de broedperiode.

Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het gehele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Er is in augustus 2009 door EL&I een indicatieve lijst gepubliceerd van jaarrond beschermde vogelnesten, waarin vijf categorieën zijn te onderscheiden. Daarin zijn bijvoorbeeld Gierzwaluw, Kerkuil, Ransuil, Roek en Sperwer opgenomen. Eén van de categorieën betreft soorten die geen jaarrond beschermde verblijfplaats hebben, maar wel vaak terugkeren naar de locatie waar zij het vorige jaar gebroed hebben. Dat geldt bijvoorbeeld voor zwaluw- en spechtensoorten.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de vogelsoorten op bovengenoemde lijst wordt gegarandeerd, hoeft er bij een verstoring geen ontheffing te worden aangevraagd. Dat betekent vrijwel altijd dat er een omgevingscheck van belang is om te kunnen bepalen of nabij het plangebied voldoende leefruimte beschikbaar is. Een deskundige bepaalt dan of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Is dit niet het geval, dan moet, voor zover mogelijk, een alternatief nest worden geboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd.

Voor vogels geldt dat alleen ontheffing kan worden verkregen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Deze belangen zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Veiligheid van het luchtverkeer.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.

Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

2.2 Rode Lijsten

Nederland heeft voor een aantal bedreigde en kwetsbare planten- en diergroepen Rode Lijsten samengesteld. De doelstelling van de Rode Lijst is het bieden van duurzame bescherming aan een soort en zijn leefgebied. De Rode Lijst bestaat uit Nederlandse soorten die vanwege hun aantalsverloop of kwetsbaarheid speciale aandacht nodig hebben om hun voorkomen in ons land veilig te stellen. Hoewel de Rode Lijsten officieel door het ministerie van EL&I zijn vastgesteld, hebben ze geen juridische status. Wel verwacht het ministerie van EL&I van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode Lijsten. Een aantal Rode-Lijstsoorten is ondergebracht in de Flora- en faunawet. Op 26 augustus 2009 zijn wijzigingen uitgevoerd in de soortenlijsten van de Rode Lijst.

3. ECOLOGISCHE BEOORDELING

Bij een ecologische beoordeling dient onderzocht te worden of de beoogde plannen een bedreiging vormen voor beschermde (natuur)gebieden in de regio en/of beschermde soorten.

Gebiedsbescherming

Ten aanzien van gebiedsbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

- 1 Liggen er beschermde (natuur)gebieden in het plangebied of nabije omgeving?
- 2 Heeft de activiteit mogelijk (significant) negatieve gevolgen voor de beschermde gebieden?
- 3 Zijn die gevolgen te voorkomen?
- 4 Welke consequenties heeft dat voor de plannen (conclusies)?

Binnen de Natuurbeschermingswet vormen de eerste drie vragen de zogenaamde 'Voortoets'.

Er wordt gebruik gemaakt van websites van EL&I en de provincie om te bepalen waar de grenzen liggen van beschermde gebieden. Op de website van EL&I zijn de gegevens beschikbaar van alle Natura 2000-gebieden, zoals het (ontwerp)aanwijzingsbesluit met de instandhoudingsdoelen en begrenzing.

Soortbescherming

Ten aanzien van soortbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

- 1 Komen in het plangebied beschermde en kritische soorten en vegetaties voor?
- 2 Zo ja, worden deze bij realisatie van het plan geschaad en kan dat voorkomen worden?
- 3 Zijn er vanuit de wet- en regelgeving bezwaren tegen de plannen?

Relevante soorten en vegetaties

Voor de eerste stap zijn overzichtswerken, websites en andere bronnen geraadpleegd en is veldonderzoek uitgevoerd. Daarbij is vaak ook informatie van derden betrokken. Er is daarbij vooral gelet op soorten die in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet zijn beschermd, soorten die zijn opgenomen in de Rode Lijst en soorten die een indicatie geven van bepaalde ecologische kwaliteiten van het plangebied.

Bronnen

Voor de ecologische beoordeling wordt per soortgroep gebruik gemaakt van de meest recente informatiebronnen over de verspreiding van soorten in Nederland. Er wordt in een aantal overzichtswerken en op betrouwbare websites nagegaan welke bijzondere en beschermde planten- en diersoorten er in (de ruime omgeving van) het betreffende plangebied voorkomen.

Veldonderzoek

De natuurwaarden worden eveneens onderzocht aan de hand van een veldbezoek. Hierbij wordt gelet op (sporen van) de aanwezigheid van beschermde en kwetsbare soorten in het plangebied. Daarnaast wordt beoordeeld voor welke beschermde soorten (die in de omgeving kunnen voorkomen) de ecologische randvoorwaarden in het plangebied aanwezig zijn. Het veldonderzoek is tevens van belang om een inschatting te kunnen maken van effecten die samenhangen met de beoogde activiteiten tijdens en na voltooiing van de werkzaamheden.

Effecten en beoordeling

Na de beschrijving van de relevante soorten die in en nabij het plangebied voorkomen, volgt een overzicht van de te verwachten effecten van de ingreep op de ecologische kwaliteiten van het plangebied. Deze verstoringen kunnen verder reiken dan de grenzen van het plangebied. We maken hier volgens de voorschriften van EL&I in Werken aan Natura 2000 (ministerie van EL&I 2004) onderscheid in vijf soorten effecten, onder te verdelen in kwantitatieve effecten (winst of verlies van habitats), kwalitatieve effecten (chemische effecten, fysieke effecten en verstoring) en achteruitgang in ruimtelijke samenhang (versnippering). Het gaat in alle gevallen om effecten die een verstoring veroorzaken van de (beschermde) soorten en van de functionaliteit van hun leefgebied.

De beoordeling vindt plaats aan de hand van de natuurwetgeving (Natuurbeschermingswet, Flora- en faunawet en Wet Ruimtelijke Ordening (i.c. Ecologische Hoofdstructuur). Bovendien kan een beoordeling nodig zijn ten aanzien van provinciale regelgeving, zoals betreffende ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied. Het kan nodig zijn dat de initiatiefnemer contact opneemt met de provincie wanneer effecten op kunnen treden ten aanzien van ganzenfoerageergebied en weidevogels. Indien negatieve effecten kunnen optreden ten aanzien van de instandhoudingsdoelen van een Natura 2000-gebied of een Beschermd Natuurmonument, kan het nodig zijn om een vergunning volgens de Natuurbeschermingswet aan te vragen.

Wanneer verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet kunnen worden overtreden, dienen mitigerende en/of compenserende maatregelen in de plannen te worden opgenomen. Wanneer door dergelijke maatregelen de functionaliteit van het leefgebied gegarandeerd is, is er geen ontheffing nodig (paragraaf 2.1).

Bezoekadres

Suderwei 2
9269 TZ Feanwâlden

Postadres

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
Fax 0511 47 27 40
info@altwym.nl

www.altwym.nl